

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-332-3-4>

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE IN PRESCHOOL CHILDREN IN GAME ACTIVITIES

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Suiatynova K. Ye.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Preschool Education
Kryvyi Rih State Pedagogical University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine*

Суятинова К. Є.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область, Україна*

Формування дослідницької компетентності в дітей дошкільного віку є одним з актуальних завдань дошкільної освіти, адже з раннього дитинства за допомогою сенсорної системи починається знайомство дитини з навколишнім світом, з властивостями предметів, з простором. Важливим для формування дослідницької компетентності є потреба в дослідницькій активності, створення розвивального предметного середовища.

Теоретико-методичні засади формування дослідницької компетентності, пошуково-дослідницької діяльності у дітей дошкільного віку обґрунтовані в педагогічних роботах: Я. Коменського, В. Котирло, Р. Оуена, Й. Песталоцці, А. Савенков, К. Ушинського, Ф. Фребеля та ін.; Г. Беленької, О. Брежневої, Ю. Волинець, О. Гаврило, Заболотного, О. Іванової, І. Карапузової, В. Коваль, Н. Лисенко, Т. Науменко, С. Ніколаєвої, З. Плохій, Н. Яришевої та ін.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.) освітній напрям «Дитина в природному довіллі» визначає завдання формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької компетентності як «здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності» [1]. Результатом сформованості дослідницької компетентності є наявність пізнавальної мотивації, базису дослідницьких знань, набутих умінь і навичок, пізнавальний досвід, що накопичується і використовується в різних видах дитячої діяльності [1], зокрема ігровій, трудовій.

Метою дослідження є вивчення процесу формування дослідницької компетентності в дітей дошкільного віку в ігровій діяльності.

Дослідницька компетентність тісно пов'язана із поняттями «дослідницька діяльність», «пізнавальний досвід», «дослідницький пошук», «дослідницькі завдання», «дослідно-експериментальна діяльність», «пошуково-дослідницька діяльність».

Як вказують у своєму дослідженні І. Карапузова, В. Коваль «Діти пізнають світ у грі, праці, на прогулянках, заняттях, у спілкуванні з дорослими й однолітками. Завдання дорослого – створювати умови для самостійного знаходження дітьми відповідей на власні запитання «чому» і «як» [4].

За Т. Поніманською, дослідницька діяльність ґрунтується на «складанні педагогом і пропонуванні дітям проблемних завдань для пошуку рішення. Діти мають сприйняти вказану вихователем або самостійно визначену проблему, усвідомити її умови, спланувати етапи і засоби вирішення, проаналізувати успішність роботи на кожному етапі. Дослідницьке завдання вони розв'язують самостійно, а педагог лише коригує, за потреби, їхні дії» [7].

«У дослідницькій діяльності дитина використовує різні аналізатори, що дозволяє їй у разі потреби побачити, доторкнутися, визначає смак, понюхати чи почути об'єкт, який її зацікавив. Це збагачує її життєвий досвід, сприяє поглибленню знань про природу та бажанню передати їх у процесі спілкування іншим [8].

На думку О. Гаврило, «організація дослідницької діяльності у закладах дошкільної освіти має враховувати вікові можливості дітей та реалізовуватися з дотриманням таких етапів: етап виявлення проблеми (протиріччя) та усвідомлення її (його) змісту; етап застосування відомих дітям знань і способів діяльності для вирішення проблеми (подолання протиріччя); етап формулювання припущення або висунення гіпотези щодо способу чи результату розв'язання проблеми (подолання протиріччя); етап послідовного виконання дій з виявлення істинності чи хибності висунутого припущення (сформульованої гіпотези); етап формулювання висновків на основі отриманих даних» [2].

Досвід, який отримує дошкільник протягом навчання, розвитку, виховання в закладі дошкільної освіти, сприяє вихованню всебічно розвиненої особистості, розвитку творчих / дослідницьких здібностей, дослідницьких умінь, самостійності, саморегуляції, усвідомлення діяльності, ініціативності, цілеспрямованості, наполегливості та ін., формуються інтелектуальні та практичні дії, розвивається сприймання, мислення, мовлення, увага, пам'ять.

Для формування дослідницької компетентності в ігровій діяльності можна використовувати ігри-експериментування, які належать до самодіяльних вільних ігор, інтелектуальні ігри (лабіринти,

конструктори, кубики, мозаїки, Lego) – ігри, організовані дорослими з метою організації дозвілля [1]

В «Енциклопедії освіти» зазначено, що ігрова діяльність дітей дошкільного віку є різновидом активної діяльності дітей дошкільного віку, що складає основний зміст їхнього життя та є провідною діяльністю, тісно пов'язаною з подальшим навчаннями і працею [3, с. 327].

Педагогічні впливи формування дослідницької компетентності такі: підготовлене сенсорно-пізнавальне середовище / інтерактивне предметно-ігрове поле для активної діяльності дитини (стане передумовою формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до пізнавальної діяльності); пізнавальна діяльність дитини в середовищі (має відбуватися в поєднанні різних видів дитячої активності); різні форми активності дитини: спільне коло, індивідуально-групова, самостійна; отримання дитиною і збагачення пізнавального досвіду (акцентувати увагу на ігровому підході, який забезпечує ефективну організацію взаємодії дітей і педагога, продуктивні форми їхнього спілкування з властивими їм елементами змагання, безпосередності, інтересу); освітній результат: сформованість дослідницької компетентності [6].

«Ігрова діяльність дошкільників посідає особливе місце у системі організованих освітніх впливів, оскільки ігрова діяльність є провідною впродовж усього дошкільного періоду. Ігрова діяльність дошкільників – основа для виникнення інших специфічних типів дитячої діяльності, які пізніше відокремлюються від гри і набувають самостійного значення, наприклад, праця, навчання, художня творчість та експериментування» [5].

Отже, проблема формування дослідницької компетентності у дошкільників недостатньо опрацьована в науковій та методичній літературі. Використовуючи педагогічні впливи формування дослідницької компетентності педагога і батьки досягнуть успіху в інтелектуальному розвитку дитини дошкільного віку. Перспективами подальшого дослідження вбачаємо укладання методичних рекомендацій формування дослідницької компетентності дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 23.07.2023).

2. Гаврило О.І. Психологічні і педагогічні основи дослідницької діяльності дітей дошкільного віку. URL : <https://repository.sspu.edu.ua/>

bitstream/123456789/9484/3/Havrylo_Psykholohichna_i_pedahohichni.pdf (дата звернення: 23.07.2023).

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головн. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

4. Карапузова І.В., Коваль В.М. Організації дослідницької діяльності дошкільників з природою. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18736/1/17.pdf> (дата звернення: 23.07.2023).

5. Карук І. В. Експериментування як вид діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середина XX – початок XXI століття) : дис. ...д-ра філософії (PhD) за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, МОН України. Вінниця, 2023. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/Karuk%20I.%20V._Experimentation%20as%20a%20type%20of%20children%E2%80%99s%20activity%20in%20preschool%20pedagogy%20of%20Ukraine.pdf (дата звернення: 24.07.2023).

6. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) 2021 рік. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf> (дата звернення: 24.07.2023).

7. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : [навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2004. 456 с.

8. Швайко Л. Л. Експериментальна діяльність у ДНЗ. Харків : «Основа», 2009. 192 с.